

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ  
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І  
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ



"ЗАТВЕРДЖУЮ"

Ректор НУБіП України

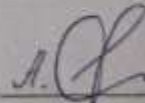
професор

Станіслав НІКОЛАЄНКО


квітень 2024 р.

ПРОГРАМА  
ДОДАТКОВИХ ВСТУПНИХ ВИПРОБУВАНЬ  
для вступників на освітньо-наукову програму «Підприємництво, торгівля  
та біржова діяльність» підготовки фахівців PhD доктор філософії із  
спеціальності 076 «Підприємництво та торгівля»

Голова комісії

 Анатолій ДІБРОВА

Гарант освітньо-наукової  
програми

 Віталій РАДЬКО

Київ – 2024

Програма додаткового вступного випробування на освітньо-наукову програму «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти за спеціальністю 076 «Підприємництво та торгівля»

Програма розглянута  
на засіданні вченої ради економічного факультету НУБіП України  
Протокол № 9 від 21.03.2024 р.

**Програму підготували:**

Радько Віталій Іванович, доктор економічних наук, доцент, професор кафедри організації підприємництва та біржової діяльності.

Ільчук Микола Максимович, доктор економічних наук, професор, професор кафедри організації підприємництва та біржової діяльності, член-кореспондент НААН.

Березовська Людмила Олексіївна, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри організації підприємництва та біржової діяльності.

## **ЧАСТИНА 1. ПІДПРИЄМНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ**

### **1.1. Загальна характеристика підприємства**

Поняття, цілі, задачі, сфери і напрямки діяльності підприємства. Підприємство – як суб'єкт господарювання, як господарська система, як форма реалізації підприємництва. Види підприємств за окремими класифікаційними ознаками.

### **1.2. Продукція як основний результат діяльності підприємства**

Поняття продукції й її класифікація за призначенням, фізичними властивостями, складністю та ін. Вимір і показники обсягу продукції, сфера їх застосування. Економічний зміст й система показників якості продукції. Стандартизація і сертифікація продукції. Конкурентоспроможність продукції: поняття та основні чинники. Шляхи підвищення якості й конкурентоспроможності продукції.

### **1.3. Основний капітал підприємства, нематеріальні ресурси і активи**

Основні капітал підприємства: сутність, склад, класифікація, структура, вартісна оцінка. Знос та амортизація основних активів. Сучасні методи визначення величини амортизаційних відрахувань. Показники ефективності та шляхи поліпшення використання основного капіталу. Нематеріальні ресурси, їх види та загальна характеристика. Нематеріальні активи, їх оцінка. Роль нематеріальних ресурсів у господарської діяльності підприємства.

### **1.4. Оборотний капітал та фінансові ресурси підприємства**

Поняття оборотного капіталу. Структура оборотного капіталу та його особливості в окремих галузях промисловості. Показники використання оборотного капіталу. Основні шляхи економії матеріальних ресурсів підприємства. Поняття обігових коштів, їхній склад і структура. Джерела формування обігових коштів підприємства. Методика нормування обігових коштів. Показники використання обігових коштів. Шляхи прискорення оборотності обігових коштів.

### **1.5. Персонал підприємства і продуктивність праці**

Персонал підприємства: поняття, класифікація, склад промислово-виробничого персоналу. Система показників стану й руху персоналу підприємства. Кадрова політика на підприємстві. Продуктивність праці: поняття, вимір, показники, чинники, резерви і шляхи підвищення.

### **1.6. Мотивація і оплата праці на підприємствах**

Мотивація трудової діяльності: поняття, види і форми. Вплив мотивації

праці на рівень продуктивності праці. Заробітна плата: поняття, функції та принципи. Склад фонду оплати праці. Тарифна система і характеристика її елементів. Форми і системи оплати праці на підприємстві. Форми й системи преміювання працівників підприємства.

#### 1.7. Собівартість продукції

Витрати підприємства. Економічна сутність собівартості продукції.

Класифікація витрат, що відносяться на собівартість продукції. Склад витрат у розрізі економічних елементів і статей калькуляції. Фактори, резерви й шляхи зниження собівартості продукції.

#### 1.8. Фінансові результати діяльності підприємства

Поняття, види і функції прибутку підприємства. Порядок формування фінансових результатів діяльності підприємства. Резерви та шляхи зростання прибутку на підприємстві.

#### 1.9. Економічна ефективність діяльності підприємства

Поняття ефекту, ресурсів і витрат. Поняття економічної ефективності. Принципова схема побудови показників економічної ефективності виробництва. Узагальнюючі показники економічної ефективності діяльності підприємства. Показники економічної ефективності використання: основних виробничих фондів; оборотних фондів й обігових коштів; трудових ресурсів. Методика оцінки економічної ефективності капітальних вкладень та інвестиційних проектів.

#### 1.10. Виробнича структура підприємства

Поняття виробничої структури підприємства. Показники, що характеризують виробничу структуру підприємства. Склад і характеристика виробничих підрозділів підприємства. Види виробничої структури підприємства. Фактори, що впливають на формування виробничої структури. Шляхи вдосконалення виробничої структури підприємства.

1.11. Форми організації підприємницької діяльності. Корпоративна форма організації підприємницької діяльності. Економічна сутність підприємництва. Державна підтримка підприємств. Бізнес-планування в діяльності підприємств. Сутність та функції бізнес-плану, технологія розробки бізнес-плану. Корпоративно-соціальна відповідальність у підприємстві. Управління економічними ризиками в підприємстві. Форми спільного міжнародного підприємництва Інноваційна діяльність суб'єктів підприємництва. Підприємство як суб'єкт господарювання. Підприємство і його складові. Правові основи функціонування підприємств. Конкуренція і підприємство.

1.12. Планування діяльності підприємств. Завдання і основні принципи планування економічного і соціального розвитку. Методи та нормативна база планування. Механізм планування та система планів. Перспективне планування розвитку підприємств. Річне планування економічного і соціального розвитку підприємств. Оперативне планування розвитку підприємств. Основні форми державного планування.

1.13. Соціальна відповідальність бізнесу та ділова етика. Основні вимоги до соціальної відповідальності бізнесу. Ділова етика підприємця, її характерні ознаки. Соціальне підприємництво у сфері торгівлі. Еволюція розвитку соціального підприємництва в Україні. Соціальний ефект від діяльності суб'єктів соціального підприємництва

## **ЧАСТИНА 2. ТОРГІВЛЯ ТА БІРЖОВА ДІЯЛЬНІСТЬ**

2.1. Товарна політика підприємства, її зміст та завдання. Маркетингові стратегії управління асортиментом. Рівні товару. Класифікація товарів. Поняття номенклатури товарів та товарного асортименту. Характеристика маркетингової діяльності на різних етапах життєвого циклу товару. Якість та конкурентоспроможність товару. Сутність та види товарних інновацій. Управління торговими марками.

2.2. Торгівельна цінова політика, її зміст та завдання. Категорія ціни, її історична генеза. Функції ціни в ринковій економіці. Склад і структура ціни. Класифікація цін. Фактори ціноутворення. Цінові стратегії. Методи ціноутворення. Диференціація цінових пропозицій. Тактика ціноутворення.

2.3. Торгівельно-збутова політика в системі маркетингу підприємства, її зміст та завдання. Функції збуту. Основні типи збутових потоків. Товарорух, або маркетингова логістика. Етапи управління товарорухом. Переваги і недоліки прямого й опосередкованого збуту. Організаційна структура служби збуту на підприємстві. Поняття про канал розподілу. Характеристики каналів розподілу. Типи й характеристика посередників. Маркетингові системи розподілу.

2.4. Сутність, цілі та завдання маркетингових комунікацій. Система і класифікація маркетингових комунікацій. Наукові підходи до оцінювання ефективності комунікацій. Поняття, ознаки та класифікація реклами. Основні різновиди носіїв реклами. Засоби стимулювання збуту, спрямовані на споживачів, торгових посередників та власний торговий персонал. Поняття та форми прямого маркетингу. Поняття, завдання та основні

інструменти зв'язків з громадськістю (PR). Сутність синтетичних маркетингових комунікацій: брендингу, мерчандайзингу, систем корпоративної ідентифікації, спонсорства, виставок, ярмарків, продакт-плейсменту, адвергеймінгу, маркетингу подій.

#### 2.5. Торговельне (комерційне) підприємництво.

Види торговельного підприємництва: в залежності від ринку, в межах якого здійснюється товарний обіг (зовнішня торгівля; внутрішня торгівля); в залежності від ланок проходження товару (оптова торгівля та роздрібна торгівля). Франчайзинг як перспективна форма ведення підприємницької діяльності у роздрібній торгівлі. Суб'єкти торговельного підприємництва. Започаткування підприємницької діяльності у сфері оптової, дрібнооптової, оптовороздрібною та роздрібною торгівлі. Характеристика основних видів економічної діяльності у сфері оптової та роздрібною торгівлі. Сутність зовнішньої торгівлі як сфери торговельного підприємництва. Суб'єкти підприємництва у сфері зовнішньої торгівлі: характеристика, особливості створення та організації діяльності. Зовнішньоекономічні договори у сфері торгівлі. Види та процес організації експортно-імпортних операцій.

2.6. Торговельно-посередницька діяльність. Види торгових посередників в залежності від виду посередницьких операцій та від місця у каналі розподілу товарів. Підприємництво у сфері послуг. Підприємницька діяльність у ресторанному господарстві. Суб'єкти підприємництва у ресторанному господарстві. Підприємства та заклади ресторанного господарства. Типізація закладів ресторанного господарства. Започаткування та організація роботи закладу ресторанного господарства. Дозвільні процедури, нормативи, стандарти у ресторанному господарстві. Сучасні форми організації ресторанного господарства. Підприємництво у сфері надання логістичних послуг. Суб'єкти логістичних послуг, порядок їх створення та особливості функціонування. Функції та задачі суб'єктів підприємництва у сфері надання логістичних послуг. Логістичні утворення.

#### 2.7. Управління доходами та прибутком торговельного підприємства.

Склад та джерела утворення доходів торговельного підприємства. Чинники, які визначають розмір доходів торговельного підприємства. Цінова політика торговельного підприємства та механізм її формування. Стратегія управління доходами торговельного підприємства. Вихідні умови та методичний інструментарій аналізу доходів торговельного підприємства. Методи обґрунтування плану-прогнозу доходів

торговельного підприємства. Економічна природа та джерела утворення прибутку торговельного підприємства. Рентабельність торговельного підприємства та показники, котрі її характеризують. Фактори, що визначають прибуток та рентабельність торговельного підприємства. Стратегія управління прибутком торговельного підприємства. Вихідні передумови та методика аналізу прибутку підприємства. Методика обґрунтування (прогнозу) прибутку на майбутній період. Розподіл та використання прибутку підприємства.

2.7. Основи біржової торгівлі. Основні види оптової торгівлі. Особливості біржової торгівлі. Історія розвитку біржової торгівлі. Сучасний стан світового біржового ринку.

2.8. Організація і технологія біржової торгівлі. Характеристика процесу біржового торгу. Форми проведення біржових торгів. Підготовка біржового торгу. Торговий процес в біржовій операційній залі. Виконання замовлень отриманих під час торгів

2.9. Економічний механізм біржової торгівлі. Поняття хеджування та його переваги. Практика сільськогосподарського хеджування. Спекулятивні операції на біржах. Стратегія і практика спекулятивних операцій. Кліринг і розрахунки на біржовому ринку.

2.10. Організація брокерської діяльності. Брокерська контора, її роль і місце в біржовій торгівлі. Брокерське обслуговування за договором. Брокерське обслуговування за дорученням. Види обмежуючих умов доручень клієнта брокеру. Економічна стратегія брокера на біржі та принципи її розробки.

2.11. Біржові угоди та їх види. Визначення біржової угоди та її аспекти. Характеристика біржової угоди. Укладення біржової угоди. Спотові угоди. Форвадні угоди. Ф'ючерсні угоди. Опціонні угоди.

## СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Байдакова Л. І. Теоретичні основи товарознавства: підручник для вищих навчальних закладів. Луцьк, Ред.-вид. відділ ЛНТУ, 2016. 284 с.
2. Базилевич В. Д. Фондовий ринок : підручник. Київ, Знання, 2016. 686 с.
3. Березовська Л.О., Кириченко А.В. Державне регулювання біржового ринку капіталу в Україні. *«Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка»*. 2021. №21(49). С.4-9.

4. Біржова справа: підручник / за ред. О. М. Сохацької. вид. 3-тє, перероб., змін. та допов. Тернопіль, 2014. 654 с.
5. Бойчик І. М. Економіка підприємства: підручник. Київ, Кондор-Видавництво, 2016. 378 с.
6. Виноградська А. М. Основи підприємництва: навч. посіб. Вид. 2-е, перер. і допов. Київ : Кондор, 2008. 544 с.
7. Економіка підприємства : навч. посіб./ за заг. ред. Трегубова О. С. Вінниця, ТВОРИ, 2019. 228 с.
8. Економіка та організація підприємницької діяльності: навч. посіб / за заг. ред. д.е.н. Н.В. Сментини. Київ, 2019. 320 с.
9. Ільчук М.М., Барановська О.Д., Ус С.І., Дмитрук М.І. Підприємництво та організація агробізнесу в регіонах: монографія. К.: НУБІП України, 2021. 414 с.
10. Ільчук М. М. Бізнес-планування підприємницької діяльності в АПК : навч. посібник. Київ : ЗАТ «Нічлава», 2013. 308 с.
11. Ільчук М.М., Дмитрук М.І., Радько В.І., Любар Р.П. Розвиток виноградарських підприємств на півдні України: монографія. К.: ТОВ «ЦП «Компринт», 2020. 323 с.
12. Ільчук М.М., Панкратова Л.Л. Розвиток торгівлі та проблеми в ланцюгах товаропостачання продовольства в Україні. *Економіка АПК*. 2020. № 8 (310). С. 22-30.
13. Ільчук М.М., Радько В.І. Розвиток біржового ринку цінних паперів в умовах пандемії Covid-19. *Вісник ХНАУ ім. В.В. Докучаєва. Серія «Економічні науки»*. 2020. № 4. Т. 2. С. 36-48.
14. Ільчук М.М., Солодкий М.О., Яворська В.О. Аналіз і прогнозування біржового ринку: навчальний посібник. К.: ЦП Компринт, 2020. 642 с.
15. Ільчук М.М., Яворська В.О., Радько В.І. Організаційні засади здійснення біржових операцій на біржовому ринку. *Інфраструктура ринку*. 2021. № 52. С. 26-29.
16. Кириченко А. В., Березовська, Л. О. Інноваційні товари як основа інноваційного підприємництва. *Економіка та суспільство*. 2021. №29. [URL:https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/551](https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/551)
17. Любар Р.П., Маршалок М.С., Нікітченко С.М., Радько В.І. Функціонування та розвиток агробізнесу в Україні: монографія. К.: ТОВ «ЦП «Компринт», 2020. 508 с.
18. Організація і планування сільськогосподарського виробництва: підручник / За ред.М.М.Ільчука. Вінниця, Нова книга, 2009. 456 с.



19. Основи підприємництва: теорія і практикум : навч. посібник. Львів, Магнолія 2006, 2009. 454 с.
20. Підприємництво та організація агробізнесу : навч. посібник. Київ, Аграр Медіа Груп, 2016. 434 с.
21. Прогнозування та хеджування фінансових ризиків : монографія / За ред. проф. Л. О. Примостки. Київ, КНЕУ, 2014. 356 с.
22. Рогач С.М., Герасимчук Н.А., Мірзоева Т.В., Томашевська О.А., Радько В.І. Економічні і фінансові ризики: підручник. Київ: ЦП Компринт, 2023. 469 с.
23. Солодкий М. О. Біржовий ринок : навч. посіб. Київ, Аграрна освіта, 2010. 565 с.
24. Солодкий М. О. Біржовий товарний ринок : навч. посіб. Київ, ЦП Компринт, 2016. 482 с.
25. Солодкий М. О. Біржовий товарний ринок: навчальний посібник. Вид. 2- ге. Київ, Компринт, 2017. 576с.
26. Солодкий М. О. Біржовий ринок : навчальний посібник. Київ, Аграрна освіта, 2016. 565 с.
27. Солодкий М.О., Ільчук М.М., Яворська В.О. Аналіз і прогнозування біржового ринку: навч. посіб. ФОП Ямчинський О.В., 2020. 642 с.
28. Солодкий М. О., Яворська В.О., Андросович Т. Ю. Розвиток біржового аграрного ринку : монографія. Київ, ЦП Компринт, 2014. 341 с.
29. Солодкий М.О., Яворська В.О., Кравченко А.С. Розвиток біржової торгівлі на товарних та фінансових ринках : монографія. Київ, В-во ЦП Компринт, 2017. 450 с.
30. Солодкий М.О., Яворська В.О. Економічна сутність аналізу біржового ринку. *Інфраструктура ринку*. 2020. Випуск №48. URL:<http://www.market-infr.od.ua/48-2020>.
31. Солодкий М.О., Яворська В.О. Радько В.І. Організаційні засади здійснення біржових операцій на біржовому ринку. *Інфраструктура ринку*. 2021. №52. URL: [URL:http://www.market-infr.od.ua/52-20201](http://www.market-infr.od.ua/52-20201)
32. Товарознавство і торговельне підприємництво : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / За ред. А. А. Мазаракі. Київ, Київ. нац. торг. екон. ун-т, 2014. 652 с.
33. Торговельне підприємництво : навчальний посібник / М. Д. Балджи, М. М. Осипова, В. О. Однолько. Київ, КОНДОР, 2017. 200 с.
34. Черкасова С. В. Ринок цінних паперів і фондова біржа : навч. посіб. Львів, 2015. 167 с.

35. Bondar, V.S., Fursa, A.V., Gumentyk, M.Ya., Svystunova, I.V. (2020). Climate Change: Apocalyptic Prognosis and Reality. *Ukrainian Journal of Ecology*. 10 (2). 273–278. <https://www.ujecology.com/articles/climate-change-apocalyptic-prognosis-and-reality.pdf>
36. Ilchuk M.M., N.Davidenko, Y. Nehoda. Scenario modeling of financial resources at the enterprise. *Intellectual Economics. Research journal*. Vol. 13, № 2 (2019). p 131-143.
37. Kvasha, S., Pankratova, L., Koval, V., & Tamošiūnienė, R. Illicit Financial Flows in Export Operations with Agricultural Products. *Intellectual Economics*, 2019, 13(2), 195-209. URL: <https://ojs.mruni.eu/ojs/intellectual-economics/article/view/530>
38. Kyrychenko A. The burden in the social insurance system on business entities in Ukraine and the EU. *VUZF review*. 2021. № 6(2). P. 239-244.
39. Mirzoeva T., Tomashevskaya O., Economic assessment of concentration and monopolization of the market of spices and essential oil plants in Ukraine. *Modern management review*. 2020. №27. С.59-72.
40. Pankratova L., Paientko T., Lysenko Y. Forecasting Prices on the Stock Exchange Using a Trading System. *CEUR Workshop Proceedings, 2019*. Vol-2393, p. 332-346. URL: [http://ceur-ws.org/Vol-2393/paper\\_292.pdf](http://ceur-ws.org/Vol-2393/paper_292.pdf)
41. Popova O., Pankratova L., Mikhno I. Application of Geographic Information Systems in the Field of Domestic Waste Management. *CEUR Workshop Proceedings, 2019*. Vol-2393, p.289-301. URL: [http://ceur-ws.org/Vol-2393/paper\\_274.pdf](http://ceur-ws.org/Vol-2393/paper_274.pdf)
42. S. Boiko, I. Demianenko, H. Skrypnyk, V.Yavorska. Architectonics of financing of agricultural enterprises in Ukraine. *National University of Food Technologies Jelgava, Latvia 2020* P.314-315. [Architectonics of financing of agricultural enterprises in Ukraine \(llu.lv\) doi.org/10.22616/ESRD.2020.53.006](https://doi.org/10.22616/ESRD.2020.53.006).
43. Yavorska V. Financial derivatives market development in the globalization process. *Украина, Болгария, ЕС: экономические, технические и социальные тенденции развития: материалы IV International scientific and practical conference*. Бургас. 2020. С. 121-123.